

להזרזת נתן

גליון רנ"ז (שנה ו') ♦ ראש השנה ♦ חודש תשרי שנת תשפ"ז

תורת נתן

פגנים מספר
"להורות נתן" על המועדים

וכו', ומשמע דעיקר התפלה בראש השנה צריכה להיות על כבוד שמים, וכמו שאמרו שהקב"ה אומר המליכנו לפני – ומה שנזכר ענין פרנסה בתפלת אבינו מלכנו הנה אין זה מעיקר התפלה – ועל ידי שיתפלל על הרמות כבוד שמים והמלכת הקב"ה על העולם מומילא יזכה לפרנסה, כי בהתגלות כבוד השי"ת מומילא יזכו ישראל להשפעות טובות גם בגשמיות.

הטעם שאין תוקעין בשבת

איתא בראש השנה (כט): יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בו בשופר מדרבנן גזירה שמיא יעבירו ד' אמות ברישות הרבים. ולכאורה תמוה שבטלו מצוה גדולה זו. אך י"ל, דהנה מצות שופר הוא לסלק את השטן, וכר"ה (טו). למה תוקעין ומריעין כשהן עומדין ותוקעין ומריעין כשהן יושבין כדי לערבה את השטן, ובטו"ז (ס"ה תפ"ה סק"ה) איתא שופר ר"ת אין ש"טן ואין פגע ר"ע, והיינו אף כשיש שטן אעפ"כ אין פגע ר"ע, וע"כ חסר אל"ף. אולם בשבת אין צורך בשופר כדי לסלק את השטן, דכתב הו"ה (פרשת תרומה) כד עייל שבתא כל דינין מתעברין מינה, וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולאו ערקין ואתעברו מינה ולית שולטנא עילאא אחרא בכולו עמלין בר מינה – נמצא דשבת עצמה מסלק את השטן ואין צורך לשופר. והא דבמקדש תוקעין, דבמקדש בלא"ה אין כח לשטן לקטרג, והא דתוקעין שם היא לשם מלכיות וכענין (ראש השנה טו). אמרו לפני מלכיות כדי שיעלה זכרונם לטובה ובמה בשופר.

דבר בעתו

ביאור דברי הרה"ק מנאדיטשוב ז"ל שאם חל ראש השנה בשבת הוא יו"ט

ומותרת רק בפקוח נפש, דהא גם יו"ט אסור במלאכת כתיבה.

אך י"ל דבראש השנה שחל בחול נדחית איסור כתיבה, כיון דכך הוא מצוות היום שבראש השנה נדונין על כל השנה, אבל כשהחל ר"ה בשבת, הלא מצד שבת ליכא חובת היום לכתוב, וע"כ אין הכתיבה נדחית אלא לטובה, דפיקוח נפש לחיים דוחה שבת.

(פניני להורות נתן – תשרי)

איתא בשם קדושת לוי ז"ל, לפרש מה דאיתא בראש השנה (כט): יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, שאם חל ר"ה בשבת אז הוא יו"ט, דבר"ה יכתוב, ולכאורה בשבת הכתיבה אסורה, אבל לכתוב ישראל לחיים טובים שהוא פקוח נפש מותר לכתוב דפקוח נפש דוחה שבת – ועל כן ר"ה של שבת הוא יו"ט שאי אפשר לכתוב אלא לחיים טובים.

ולכאורה אף בראש השנה שחל בחול נימא דהכתיבה אסורה

יפה נדרשת

שנה טובה ומתוקה – רמז הפרנסה בהרחבה בטבילת התפוח בדבש

כמו תפוחים וכיצא בהם, עכ"ד. ומבואר שהתפוחים לא נבראו אלא לתענוג בעלמא, והיו יכולים להיות גם בלא הם.

וע"כ דוקא בראש השנה טובלים התפוח בדבש, דהנה אמרו (ביצה טו). מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה ועד ראש השנה, ומרמזים שתיהם פרנסה טובה לישראל כדוגמת התפוח שהוא לתענוג בעלמא, כמו"כ ימלא השי"ת אסמניו שבע בהרחבה ובתענוגים מתוקים כדבש. ולזה אנו מבקשים שתהא שנה טובה ומתוקה, שתהיה בהרחבה ובתענוגים טובים, כענין והריקוטי לכם ברכה עד בלי די.

(כ"ה תשרי תשס"ה)

ובהיות שזכינו בס"ד שהתחדשה עלינו קעת שנה חדשה, נברך בזאת את כל המסובים, יהי צרון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ולכאורה צריך להבין מה ענין מתוקה שאנו מבקשים.

ונראה ליתן טעם לשבח למנהג ישראל תורה, המובא בטור (אורח ס"ה תפ"ה) שאנו מטבילים תפוח בדבש בליל ראש השנה, וטעמא בעי למילתא. ונראה לומר עפ"י מה שכתבו התוס' ברכות (ל"ג) ד"ה בורא נפשות, לפרש כוונת הברכה "בורא נפשות רבות וחסרונם", דקאי על לחם ומים שאי אפשר בלעדם, ו"על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל ח", כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא בראם יכולים העולם לחיות בלא הם. שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא

בעיר ניקלשבורג, השתוללה באותה שעה שריפה גדולה בעיר, היות שהבתים היו עשויים מעצים וקרחים, ורנ"א עבר את הרחוב המרכזי שבער באש, בקציפת הדרך במהירות מופלגת מבלי להינזק. [בדרך נסיעתם לבאסקאוויץ נפגשו גם עם הגה"ק בעל "נודע ביהודה" זי"ע – ראה באריכות בערכו של הנודע ביהודה ביום י"ז אייר].

מספרים כי בעת שרנ"א נסע לבאסקאוויץ בעגלה, מת אחד מן הסוסים באמצע הדרך, והלך העגלון הנכרי לכפר סמוך לחביא משם סוס אחר, ולא נמצא סוס והביא שור במקומו, וכשראה רנ"א מרחוק איך שהנכרי מביא עמו שור תחת הסוס, קפץ מהעגלה והתחיל לרדוף על השלג במטחה גדולה, והמלווים לא הבינו לשמחה מה זו עושה. אמר להם

שיח מזהר"ן

פגנים מספר
"שיחות מלוא מלכה"

הגה"ק החסיד שבכנהנה

רבי נתן אדלר זי"ע

כ"ז אלול תק"ס

רנ"א כבר בשחר טל ילדותו התפרסם שמו כאיש קדוש ונורא, ועל מצבת קבורתו כתוב שמעת שהגיע לגיל תשע לא הביט מחוץ לארבע אמותיו. ישנו סיפור המסופר על הגה"ק בעל "שאגת אריה" זי"ע, שמומנה אפשר ללמוד קצת על גודל גאונותו העצומה של רנ"א. השאג"א היה ראש ישיבה בתחילה בוואלווין, ומחמת סיבות שונות הוכרח לעזוב את העיר וללכת מומנה, וכך היה גם נד מעיר לעיר, עד שהגיע לעיר אחת שהיה שם רב העיר גדול בתורה, ובאותם הימים הציעו לאותו רב שיבוא לכהן ברבנות בעיר מץ, ואותו רב בעת שנפגש עם השאג"א וראה את גודל חריפותו, הציע לו שילך לשם במקומו, יען כי לו יש כבר ב"ה פרנסה במקום זה, ואילו הוא מסתובב מהכא להתם ללא פרנסה. בהשתדלותו של אותו גדול התקבל השאג"א לרב העיר מץ אשר שם כיהן עד יום פטירתו. ישנם אומרים שאותו גדול היה רבי נתן אדלר שהימניו אותו לכהן ברבנות במץ, והוא הציע להם לקחת את השאג"א לרב בעירם, ואכן כאמור בהשפעתו קיבלו את השאג"א לרב העיר. והנה כשנתבונן במספר השנים נראה חידוש גדול בזה, כי בס' "כתנות אור" כותב השאג"א הסכמה בשנת תקכ"ו, ושם נכתב שנתן את ההסכמה "כשתקבל עכשיו לאב"ד בקהילה קדושה מץ", נמצא שהשאג"א נתקבל לאב"ד בעיר מץ בשנת תקכ"ו, והנה רנ"א נפטר בשנת תקס"ט וגדול בשנת תק"ב, א"כ נמצא שבשנת תקכ"ו היה רנ"א אברך צעיר בן כ"ד שנים, וזהו חידוש גדול שכבר בגיל צעיר ורך כזה רצו לקבלו לכהן ברבנות בעיר מץ שהיתה ידועה ומפורסמת כעיר ואם בישראל מלאה חכמים וסופרים וגאונים מובהקים. כנראה שאכן התפרסם שמו של רנ"א כבר בעודו אב בחכמה ורך בשנים.

רנ"א היה כידוע רבו המובהק של זקני מון ה"חתם סופר" זי"ע, ולמרות שהיה גאון עצום לא היתה לו ישיבה, ורק יחיד סגולה זכו ללמוד אצלו באופן פרטי, ביניהם הגה"ק הבעל שם ממילשטאט זי"ע. רנ"א היה עשיר גדול, והיה לו בנק שהחזיק ברישותו. רבי נתן אדלר זי"ע לא היה ספרים, כי לא היה רגיל לכתוב שום חידושי, כי אמר שלא הותר לכתוב תורה שבעל פה אלא משום ששוכחים את התורה, ועת לעשות לה' הפרו תורתך (נתיב טו). והנה הוא אינו שוכח את תלמודו, באשר זכה להתברך בזכרון נפלא ומדויק, ע"כ אסור לו לכתוב את ידיושיו עלי גליון. אולם אע"פ שאיננו גמול אחריו ספרים כתובים ממש, מכל מקום זכה להניח אחריו תלמידים גאונים עולם וקדושים עליון, כדוגמת זקני החת"ס זי"ע, וזקני הגה"ק רבי שלום חריף זי"ע, ועוד הרבה תלמידים מובהקים וחסידים, וזהו בחינת 'זה ספר תולדות אדם'.

זקני החת"ס זי"ע היה קשור ודבוק בכל לב ונפש לרבו הק' רבי נתן אדלר זי"ע. די לנו כמה שניאה את לשון קדשו מה שכתב עליו בהספדו המר והנמר (ורשית חת"ס ח"ב דף ש"ה) וז"ל: "ואני בחלומי ראתיו מוחמשת ספרים מלובשת שחורים, ושאלתי מדוע שחורים לבושיך, והשיבני, הלא ידעת מנהג עיר מולדתך פרנקפורט ביום תענית ציבור מליבישים ספרי תורה שחורים, ואיך והנה חלום זה והפתרון נודע לנו עתה, כי התורה מתאבלת על מות צדיק זה, אני ראתיו יושב ודורש כמשה מפי הגבורה, אני רצתי אחריו מאה פרסאות ועזבתי בית אמי חדר הורתי כידוע ומפורסם לכל", עכ"ל.

הנה מה שכתב החת"ס שרץ אחרי רבו מאה פרסאות – מסופר שבעת שנסע הגה"ק לבאסקאוויץ לבאסקאוויץ, רץ אחריו תלמידו מן החת"ס זי"ע, כי רצה לשרתו גם שם, ותפגע רוחו שמוי יש בזה נדר, ושאל לרבו האם זה נדר, והשיב לו, אם נקי שפתיים אתה, מוצא שפתיך תשמור. בכה החת"ס לפני רבו, שאיך ילך לדרך ארוכה כזאת בלי כסף ובגדים ובלי להגיד לאמו, ורצה החת"ס לישב על העגלה, אבל רנ"א לא הרשהו באמרו כי צר לו המקום, ורצה רק לנסותו אם הוא רוצה באמת לבוא איתו ולשמשו, והחת"ס רץ אחריו ברגלי במשך שתי שעות, וכאשר ראה רנ"א כי חשקה נפשו באמת בתורת ה', אמר לו, עתה ידעתי את תום לבך, והרשהו לשבת עמו על העגלה.

כאמור לבסוף זכה החת"ס להצטרף לנסיעה עם רבו הק' לבאסקאוויץ, ומנסייעה זו זמן מספר החת"ס כמה דברים נפלאים שראה אצל רבו הק' רנ"א. הימים היו אז ימי חורף עזים, וכיון שקפאו המים מרוב הקור העצום, היו החת"ס ממים בידיו את המים, כדי שרבו הק' יוכל לטול את ידיו לתפילה ולאכילה. כמו"כ סיפר החת"ס (תשי"ח ח"ד ס' יג"ד) דבר נפלא שעשה רנ"א, שבדרך נסיעתם לבאסקאוויץ, נכנסו דרך העיר ווען, ושם היה רנ"א כהן לפדות את התינוק הבכור של הקצין ר' עזר קניגסברג, אע"פ שהתינוק היה בביתו בעיר צעהלים, ורק אביו היה בווען לצורך עסקי מסחרו. דבר נוסף סיפר החת"ס, שבעת שעברו

אם מותר למעום בראש השנה קודם תקיעת שופר

א) בדבר אם מותר למעום בראש השנה קודם תקיעת שופר - ראיתי בתקנות שהתקין זקני הגאון רבינו עקיבא איגר זצ"ל בעת פרוץ מגפת החולרה רח"ל בשנת תקצ"ב (והדפסתו בס' פסקים ותקנות לרע"א) אשר כדי למנוע חולשה בראש השנה הנתיב לקדש אתר תקיעת שופר דוקא.

ב) והיות שהלכות גדולות נשנו בסעיף זה, לכן הנני להעתיק כלשונן המקורית בלשון אשכנזי לבל ליתן מקום לטעות - וזה לשונן: "עס איסט הגאב"ד וביד"צ מודיע, דאס איין יעדער, דער זיך אין מינדעסטען שוועלעך פילט, מחויב איסט תיכף אחר תקיעת שופר, לביתו צו געהן, אונד צו פריהשטיקען בעשית קודש במקום קודש, וועגנליך עס איין הפסק בין תקיעות מיושב לתקיעות מעומד איסט. דען תיכף אחר שחרית איסט שאהן דער חיוב קידוש חל, דזער קאנן יעדאך נור במקום סעודה, אביסגעפירט ווערדן, קודם תקיעת שופר איסט אבער נור טעימה בעלמא מותר אונד אלזא קודש במקום סעודה קודם תקיעת שופר זעהר שויהרגי אויסגעפירט ווערדען קאנן." [וזה תרגומן בלה"ק - הגאב"ד וביד"צ מודיעים שכל מי שמושיג חולשה קלה ביותר מחויב תיכף אחר תקיעת שופר ללכת לביתו ולאכול ארוחת בוקר בעשית קודש במקום סעודה, ואף שהוא הפסק בין תקיעות מיושב לתקיעות מעומד. כי תיכף אחר שחרית חל חיוב קדוש, וזה אי אפשר לעשותו אלא במקום סעודה, אבל קודם תקיעת שופר קע טעימה בעלמא מותר ולכן רק בקושי רב אפשר לעשות קודש במקום סעודה קודם תקיעת שופר].

ג) והנה מדברי רבינו מבואר דקודם תקיעת שופר לא הותרה אלא טעימה בעלמא - ובינו שד"ן זה לא נמצא פשוט בשו"ע לענין שופר, אולם מבואר כן בשו"ע אורח"י (סי' תרי"ב ס"ב) דאסור לאכול קודם שיטול את הלולב, וכתב בגמ"א שם דמשמע טעימה בעלמא מותר עיין שם, ומה נלמד לענין שופר. ובשו"ת דו"ח התעוררות תשובה (אורח"י סי' קמ"ז) תמה שלא נזכר בשו"ע הדין דאסור לאכול קודם תקיעת שופר, ורצה ליתן טעם להתירא עיין שם. אולם מדברי רבינו הגרע"א יוצא דפשיטא ליה דאסור. וכן ראיתי בתשו"ב בית יצחק (חידושי ח"ב קטנא"ס סי' ח"א) דפשיטא ליה דאסור לאכול קודם תקיעת שופר. וכן בשערי תשובה אורח"י (ח"א תפ"ד ק"א) עיין שם. וגם בתשו"ב זקני חתם סופר חיד"ו (סו"ס י"ז) נשאל בשליח צבור שהוא חולי נכפה ר"ל, וכתב החת"ס ז"ל, עליו ועל צארי שיקדש על הדין את תפילת שחר קודם תקיעת שופר מיושב, ודארי כך קודם מוסף הוא הפסק בין תקיעות מיושב לתקיעות של סדר הברכות, אך מיד אחר תפילת שחר יקדש ויסעד ויתפיל לפני ה' ע"כ. הרי דאי לאו משום חולי אין לאכול קודם תק"ש. ובהגהות מהרש"ם שבס' ארחות חיים לא"ח (סי' תרי"ב אות ג') הביא בשם בית מאיר, דביו"ט א' דג"ח טעימה

חק נתן

עניני הלכה
משולחנינו טול רבינו ז"ע

אסור לפני תקיעת שופר. ועיין ברש"א וריטב"א סוכה (ל"א) דשופר דינו כלול. וכן בתוספתא (שבת פ"א ה"ד) דמפסקין לתק"ש.

ד) גם מבואר מדברי רבינו הגרע"א שתיכף אחרי שחרית חל חיוב של קידוש. והוא נדעתי המג"א (סי' פ"ו סק"א) דחיוב קדוש חל אף קודם תפילת מוסף, ודלא כמחש"ל המובא בעטרת זקנים (אורח"י סי' פ"ט) דקודם מוסף לא הגיע עדיין זמן קידוש עיין שם. וראיתי בתשו"ב בית יצחק (חידושי ח"ב קנ"א סי' ח"א) ז"ל, ושמועתי אומרים דבראש השנה שרי טפי לשלוח קודם הקידוש, משום שלא הגיע זמן קידוש מחמת תקיעת שופר שאסור לאכול ואין קדוש אלא במקום סעודה, ואף קדושה יוצא בבית כיון דיוצא ידי סעודה הוא אכילה ולא טעימה. וזה לא נראה בעיני דמשום שיש ב' איסורים קיל טפי, ע"כ לדעתי נראה דאסור לשלוח קודם מוסף ע"כ. והנה מדברי רבינו מחברא היפוך סברת השמעתני אומרים.

ה) אולם לכאורה סברת בעלי השמועה הג"ל מבוארת בטור אורח"י (סי' שכתב, שהראש"ש ז"ל היה שותה מים בשבת בבוקר קודם התפילה שאין הקידוש אסור כיון שעדיין לא הגיע זמנו עיין שם. הרי בהדיא דאין איסור לטעום קודם קידוש אלא משהגיע זמן הקידוש, והשתא כיון דקודם תקיעת שופר אי אפשר לעשות קידוש וכמשי"כ הבית יצחק, מביא לא הגיע עדיין זמן הקידוש ושוב לא היה מותר לשלוח אף בלא קידוש. ותמוה שהבית יצחק ז"ל דחה סברת בעלי השמועה שיש להם יסוד גדול מדברי הטור.

ו) גם יש לעיין במה שכתב הבית יצחק דאי אפשר שיקיים ידי קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, ואמאי לא, הלא כתב המג"א (סי' תרי"ב סק"ד) דקידוש אסור כיון שעדיין לא הגיע זמנו לולב, וכן לסימן רל"ב וסי' תל"ב, ושם מבואר דעד כביצה פת של לו דין טעימה שורי, וכיון דלענין נלהו קידוש במקום סעודה סגי בבית פת וכמשי"כ המג"א (סי' תרי"ב סק"ה), א"כ שפיר יכול לקיים ידי קידוש במקום סעודה לפני נטילת לולב ותקיעת שופר ע"י שיאכל כזית דמקרי סעודה לענין קידוש ומ"מ לא הוי אלא טעימה בעלמא. אולם נראה דכדי להנצל מן המושא"ז או דקדק בה' יצחק לכתוב "אף דסעודה יוצא בבית כיון יוצא ידי סעודה הוא אכילה ולא טעימה", ורצונו לומר דנהי דבעלמא קיימין דעד כביצה פת דינו כטעימה, מ"מ הכא שאוכל כזית כדי שיהא קידוש במקום סעודה, וא"כ מיגו דהוי כזית זו סעודה לענין דין קידוש במקום סעודה, אחשיבה לטעודה גם לענין שיאכל מכלל טעימה ויהא אסור לאכול קודם תקיעת שופר. וענין סברא זו דאחשיבה מבואר ברש"י בצה"ה (נ"ב) דאחשיבה רחמנא להבערה עיין שם, ועיין בזה באורן בס' שער המלך (פ"ח ממאכלות אסורות ח"א), ועיין לחם משנה (פ"ח משמעותי ח"א) ואכמ"ל.

ז) ברם כשנדייק בלשון התקנה של רבינו הגרע"א נווכח לדעת, שלא כתב שאי אפשר לעשות קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, אלא שרק בקושי רב אפשר לעשותו (זיגור שויהרגי אויסגעפירט ווערדען קאנן) - והכוונה, דודאי שיתכן לעשות קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, דהרי טעימה בעלמא שרי והיינו עד כביצה פת, ואילו ידי קידוש במקום סעודה יוצא אף בכזית פת, וכזית הוי רק כביצה וכמשי"כ אורח"י (סי' תפ"ז) ובמג"א שם, אלא שמכיון שתקנה זו נתתנה לכל אנשי העיר, ולא כולי עלמא דינא גמירי לדקדק לאכול עד כזית ועד כביצה, ע"כ קשה מאוד להורות לרבים לקדש במקום סעודה שופר, שהרי אם יאכל פחות מכזית לא יצא ידי קידוש במקום סעודה, ואילו אם יאכל יותר מכביצה הרי עבר על איסור אכילה קודם תק"ש, ואין המוני העם יודעים לשער ולדקדק בשיעורי כזית וכביצה, וע"כ הורה רבינו לקדש אחר תקיעת שופר קודם מוסף דאי שרי לאכול פת אפילו כביצה ולדעת הב"ח אף בסעודה שרי וכמבואר באורח"י (סי' פ"ו סק"ג) ומג"א (שם סק"ה) ועט"ז שם. ומעתה לא קשה גם מה שהקשינו לעיל ממש"כ הטור (סי' פ"ט) דכל זמן שלא הגיע זמן קידוש מותר לשלוח קודם קידוש - דודאי דחובת קידוש חל אף קודם תק"ש (להשיטות דהל חיוב קידוש קודם מוסף) דהא שפיר יכול לקדש ולאכול עד כביצה דהא טעימה עד כביצה שרי וכו', אלא שאין זו תקנה לרבים דלא גמירי לדקדק בשיעורין. ודברי רבינו רע"א ז"ל שבעתים מזוקקים בעזה"י.

ח) והנה לעיל הבאנו מתשו"ב חת"ס (חידושי סי' ז') שהורה בחולה לקדש תקיעת שופר ולא לאחריה כדי שלא יהא הפסק בין התקיעות - ואין זו סתירה לפסקו של רבינו הגרע"א שהורה לקדש אחר תקיעת שופר דוקא. נדון החת"ס מיידי בחולה יחיד, שהיה שליח צבור לתפילת מוסף, וע"כ אי אפשר לו לקדש אחר התקיעות דמיושב קודם מוסף, שהרי לא יתכן שלל הקהל ימתין ויפסק בגינו, אבל בזמן תפילת הגרע"א, שהיתה לכל הקהל, הרי התקין בהדיא שיש לעשות הפסקה של חצי שעה בין התקיעות לתפילת מוסף, וכמבואר בתקנות שם. ועוד יש לחלק, נדון החת"ס הוא בחולה שיהיה צריך לאכול כל צרכו, וע"כ שפיר יכול לקדש ולאכול אף קודם התקיעות דאף אם יאכל יותר מכדי טעימה לית לו בה, וע"כ מוטב שיאכל כל צרכו קודם תק"ש משיאכל אחר תק"ש ויפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמועמד, אבל בנדון הגרע"א מיידיי באנשים בריאים אלא משום חשש שלא יבואו לידי חולי התירו לאכול למי שמושיג חולשה קלה ביותר, ובכחאי גונא אלא הוי מקדשים קודם תק"ש לא היה להם להתיר אלא כדי טעימה ולא יותר, דגם בכדי טעימה מי להסיח חשש חולי ח"ו, וע"כ מוטב להפסיק בין התקיעות מלאכול יותר מכדי טעימה קודם התקיעות.

(שו"ת להורות נתן חלק א סימן כט)

המשך "שיח מורה"ן

מוצגעלער, אף הפריץ לא רצה למכור בשום אופן, לבסוף שילם רנ"א כמה מטבעות וזוהים בעד קצת צעלער, ורק אז נתרצה הפריץ למכור להם. [ראה מה שכתב בשו"ת "חתם סופר" (תא"ח"י סי' קל"ב) ונמי' הגאון מו"ה נתן אדליר טרח ויגע לידע איזה נקרא כרפס, והוא נפק מפומא דגברא רבא מהר"ל, ומצא ענקרא פירוש לשונו אפ"ל, והוא הנקרא בלשון דייטש צעלי"ר, והוא נאכל כמו שהוא חי נטבל בחומץ, וכן אנו נוהגין אורחיו".] כמו"כ מסופר עליו, שפעם אחת הביאו הסוחרים הגכרים עליו כרוב לימאן דשוקא בפרנקפורט, והגיעה שמועה לאזניו של רנ"א, שכל עלי הכרובים המה מתולעים, וישנו חשש שזאם יקנו היהודים מהם וישלכו באכילת תולעים ח"ו, מיד הלך רנ"א וקנה מכספס הפרטי את כל הכרובים, ואח"כ הלך חרק אותם לנהר.

רנ"א סבל הרבה רדיפות בימי חייו, יתכן שהסיבה לכך היתה משום שהשתמש בשמונת הקודש, ופשוטי העם לא יכלו לסבול זאת. ראיתי פעם מכתב שכתב אחד מומתנגדיו, כי הוא מתלונן שתלמידיו רנ"א רצים אחריו כל היום, ואף בעת הגדת שיעוריו רק הם יושבים סביבו ואינם תונים לאחרים להקשיב, ודברים אלו גרמו לשנאה עזה כלפיו מצד תושבי העיר הפשוטים. דבר פלוס הוא, שקודם פטירתו של רנ"א אמר לתלמידיו המובהק מרן החת"ס, שכל רודפיו יהיו עשירים אך לבסוף כולם יבואו אליו [אל החת"ס] שיאדא להם לפרנסה. ראיתי מובא מלתמידיו של החת"ס, הגה"צ רבי יוסף חיים פולק ז"ע - שלמד אל החת"ס בפרעשבורג עשר שנים והיגר ספר על ס' העיקרים, שפעם אחת נכנס אל רבו החת"ס וראה שהחת"ס לוהט מאוד וכל כולו אש להבה, והתפלל מאוד על המראה הזה, וסיפר לו החת"ס, שרבו הק"ר בני נתן אדלר אמר לו שכל רודפי יבואו אליו לבקש ממנו שיאדא להם פרנסה כי יתחפר עליהם הגלגל, והנה כבר כל הרודפים היו אצלו לבקש ממנו שיעזר להם, חוץ מאחד שעדיין לא הגיע. והחת"ס היה דאוג איך יתקיימו דברי רבו, וביאותו יום הגיע אחרון הרודפים אל החת"ס לבקש ממנו עזרה בפרנסה, וזה נוכח לראות שכולל דברי רבו הק"ר לא נפל ארצה אפילו אחד.

בשו"ת "חתם סופר" (יור"ד סי' רס"א) נדפסה תשובה מרנ"א בהל' כתיבת ספר תורה. בכתיבת ספר תורה ישנם שני כתבים, כתב הא"י וכתב בית יוסף, והחת"ס מביא שרבו רנ"א כתב את צ' בכתב הא"י, שהיא צ' הפוכה, ולדא שהחת"ס ז"ל כתב נהג כן בפרשיות תפילין שכתב צ' הפוכה בכתב הא"י. לפני איזה שנים היה אצלי איש אחד שהראה

(ברכות ז') גלוי וידוע לפניך שרצונו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה, והנפש הישראלית מעיקרה ומרצונה היתה עושה רק מצוות ומעשים טובים לתת רוח כלפי שמיא. אך דא עקא, שהצרות הכפונות ואין אתנו יודע עד מה, והמה נכשלים בעונם.

והנה ראינו בשנה האחרונה אשר שונאי ישראל שלחו בליסטראות על ארץ ישראל רח"ל ארבעים חסר אחת, וכל אלו המתאגדים לומר כי בכוחו ועוצם ידי עשיתי את החיל, הם ראו שכאן לא יכלו לעשות כלום למנוע זאת, וגם הם הסתגרו בחדרים בחשכים שזה יועיל, וכינו תהלה לאל שראינו חסדים גלויים של הקב"ה, לא בכוחם של אנשי כוחו ועוצם ידי, אלא בכוחם של לומדי תורה ומצויקה, כאמרו (סנהדרין ז"ד) חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי נכסיות ובתי מדרשות, מה עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב בו, בדקו מן עדן באר שבע, ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק או תינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. ולכאורה תמוה קצת, מדוע הוצרך חזקיהו המלך לנעוץ חרב בפתח בית המדרש, ומהו הענין להשיג חרב בביהמ"ד. אלא חזקיהו המלך רצה להראות כלולם, כי בעת מלחמה אין הרבה ברירות מה לעשות, או ללמוד בבית המדרש ותורה מגונג ומצולא, או להידקר ח"ו בחרב האויבים, וזה בא לרמז שמי שאינו לומד ועוסק בתורה, ידקר בחרב ח"ו.

ולעת זאת שאנו עומדים בבירור בעקבות דמשיחא, שעליו אמרו האמוראים ילי ואי תאמניא, אין לנו עצה אחרת במה להתחזק ולהתלכד יחדיו בצעה ובתבונה, אלא במה שאמרו חז"ל (סנהדרין ז"ח) מה יעשה אדם וינצל מבבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמולות חסדים. הנהיגו חז"ל העצה הרחומית לבטל את עצת הרשעים והקמים עלינו לרעה, וגמילות חסדים היא העצה הגשמית לבטל את הצרות. והנה מקודם הכרנו שישנם שני סוגי שעבודים, האחד כלפי הקב"ה והשני כלפי בני אדם, ובעניני גשמיות בעסקי מסחר, כל אחד עושה חשבון הנפש לעצמו בשלחי הלאות לראות את הרווחים ואת ההפסדים, ומטכס עצות כיצד למנוע הוצאות מיותרות בשנה הבאה, וקל וחומר שבעניני רוחניות ג"כ צריכים לעשות כן, לישב ולחשוב חשבונם של עולם, כמה עבירות עשו וכמה מצוות עשו לעומתם, וכבן גם לטכס עצות לקראת השנה החדשה כיצד למנוע את העבירות האלו.

(מוצ"ש קמרי"ק אלול שנת תשנ"א)

ניתן לקיים צוואות הק' ולהשתתף בהדפסת הספרים ולזכות "למליון יושר" ול"זכות גדולה בזה ובכא"ו וכלשון רבינו הגה"ק זיע"א בצוואתו הק'

על ידי עמדות "נדרים פלוס" - "מכון להורות נתן" פלא: 0548456694 אימייל: 9379651@gmail.com

מתוך צוואת רבינו זצוק"ל
וְכָל מִי שִׁיעֹזֵר בְּהַדְפַּת הַסְּפָרִים תֵּהָא לוֹ לְזִכְוֹת גְּדוּלָּה בּוֹה וּבִכְבָּא
וְכָל מִי שִׁיעֹזֵר בְּהַדְפַּת הַסְּפָרִים תֵּהָא לוֹ לְזִכְוֹת גְּדוּלָּה בּוֹה וּבִכְבָּא
וְכָל מִי שִׁיעֹזֵר בְּהַדְפַּת הַסְּפָרִים תֵּהָא לוֹ לְזִכְוֹת גְּדוּלָּה בּוֹה וּבִכְבָּא
וְכָל מִי שִׁיעֹזֵר בְּהַדְפַּת הַסְּפָרִים תֵּהָא לוֹ לְזִכְוֹת גְּדוּלָּה בּוֹה וּבִכְבָּא

י"ל על ידי
מכון להורות נתן' להוצאת והפצת
כתבי רבינו בעל "להורות נתן" זיע"א
- לקבלת העלון במייל וכן להעזרת
הוצעות - נא לפנות לאימייל
mln0527157594@gmail.com

